

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Caput IX. De Nona.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

laudatus Auctor piissimi libelli de imitatione Christi b. Ad crucem igitur aspira anima mea, crucem dilige, crucem amplectere, sponsum tuum cruci confixum contemplare. Hic enim fervet amoris merities, hic Sol in auge est, hic ardor meridianus invalescit, & in plenitudine lucis dilatat radios dilectionis. Felix merities, si nunquam vergeret ad occasum, si calor ejus nunquam tepesceret, si liceret animæ in fervida ejus luce diu cum sponso permanere. Sed non est hujus vitæ tanta felicitas, nam post Sextam sequitur Nonna, qua hora fulscatur splendor, fervor tepescit, & die ad Vesperam inclinante instabilitas, & imperfectio humanæ mentis indicatur.

h Lib. 1. cap. 12.

CAPUT IX.
DENONA.

§. I.

Humanarum rerum inconstantia. Eaper Nonnam designatur. Utilitas tentationum.

ERgonè semper in lubrico versamur miseri homines, & nunquam in eodem statu permanemus? Siccine certa lege statutum est, ut nihil stabile reperiatur sub sole, contrariis motibus, perpetuaque vertigine circumvolvantur universa? Hæc nimirum naturæ nostræ conditio est. Circulus quidam humanarum revolvitur rerum, ut Agapetus a Diaconus sapienter scribit, qui modo sic, modo aliter agit ipsas, & circumfert, atque in his inæqualitas est, eo quod nihil ex præsentibus in eodem statu permaneat. Et quis est qui possit in hac versatili rerum mutatione seipsum semper immutabilem exhibere? Nesciunt stare successus, ait quidam declamator b, & quoties prodire felicitas non potest, redit. Rectè Basilius c Imperator ad Leonem filium; Existima, fili, vitam istam nihil fixum, nihilque stabile, aut perpetuum habere; nam subinde res aliter, atque aliter variantur, & rotæ in morem, quæ circumvolvitur, ea quæ sursum sunt deorsum feruntur, & quæ deorsum jacent, sursum evehuntur. Glorietur David d

a Agapet. de off. Regis ad Justinianum Imp. cap. 11. b Cal. Flaccus decl. 8. c Basl. in exhortat. ad filium cap. 38. d Psalm 29.

in abundantia sua, & dicat, *Non movebor in æternum.* Deus verò faciem ab illo parumper avertat, jam effunduntur gressus ejus, jam labitur, jam conturbatur. Victrices manus attollat Moyses e in cælum; mox enim fatigatas, segnesque demittet, & vincet Amalechites. Jactet se Petrus f mortem ultro appetens pro Christo, mox ad vilissimam ancillulæ vocem ipsum Dei Filium turpi sacrilegio denegabit. Grandia nos etiam spiremus facinora, dum Sol in auge, dum merities in mente, dum lux plenior fulget in anima: jam enim ad vesperam vergente sole, jam senescente die, jam nocte appropinquante nos etiam tepescimus & declinamus, ac præcipites labimur in deteriora. Inconstans est vita nostra, ærumnosa peregrinatio, vita caduca, vita laboriosa, in qua momentis singulis per varios mutabilitatis defectus diversis motibus agitatur. Bibimus de calice mixto ex hoc in hoc, veniunt super nos tempora multa, tempus amplexandi, tempus cessandi ab amplexibus, tempus ridendi, tempus flendi. Sed heu JESU bone! si appendantur in statera horæ gaudii, & horæ luctus; horæ lucis, & tenebrarum, quasi arena maris hæc graviores apparebunt. Quam citò declinat dies, tepescit calor, merities occumbit, & ingruente vespera finitur: Sed ita gradiendum est, donec videatur Deus Deorum in Sion, donec æstuet ille merities, quem nulla potest umbra offuscare. Dies, & nox, fervor, & tempor alternis vicibus regnant in anima. Nunc præsentè dilecto triumphat & exultat: nunc illo fugiente luget, & fit velut mare contritio ejus. Veruntamen justè hæc patitur, si fortè respexit in vanitates, & insanias falsas: tunc enim Sponfus ab illa recedit, & iracundiam simulans nec suspiriis, nec lacrymis revocatur. Quod si etiam meridiano calore succensa ardeat charitate ut Seraphim, dum tamen peregrinatur à Domino, mutationi subjaceat necesse est. Fidem præstet huic doctrinæ admirabili sua eloquentia Augustinus g. Festa, inquit, cum hic homines celebrant suæ luxuriæ, consuetudinem habent constituere organa ante domos suas, aut ponere symphoniam, vel quæcunque musica ad luxuriam servientia, & illicientia, & ubi audita fuerint hæc, quid dicimus qui transimus? Quid hic agitur? Et responderetur nobis aliqua esse festa. Natalitia celebrant, nuptiæ hic sunt: ut non videantur inepta illa cantica, sed excusetur festivitate lætitia. In domo Dei festivitas sempiterna.

Aaaaa 2 na

c Exod. 17: 11. f Matt. 26: 35, 70. g Aug. in Ps. 41.

na est. Non enim aliquid ibi celebratur, & transic. Festum sempiternum, chorus Angelorum, vultus praesens Dei, laetitia sine defectu. Et dies illic festus ita est, ut nec aperiatur initio, nec sine claudatur. De illa aeterna, & perpetua festivitate sonat nescio quid canorum, & dulce auribus cordis, sed si non perstrepat mundus. Ambulanti in hoc tabernaculo admirabili Dei, & miracula Dei in redemptione fidelium consideranti mulcet aurem sonus festivitatis illius, & rapit cervum ad fontes aquarum. Sed quia, fratres, quamdiu sumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino, & corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: & si utcumque nebulis diffugatis ambulando per desiderium ad hunc sonum pervenerimus interdum, ut aliquid de illa domo Dei nitendo capiamus; onere tamen quodam infirmitatis nostrae ad consueta recidimus, & ad solita ista dilabimur. Et quomodo ibi inveneramus unde gauderemus, sic hic non deerit quod gemamus. Huc usque Augustinus.

2. Hanc miserrimam rerum nostrarum vicissitudinem hora diei nona manifestè demonstrat; si viro doctissimo credimus, sacrorumque rituum diligentissimo explanatori Amalario Fortunato *h*, qui, dum horae hujus mysteria edisserit, sic loquitur: Status temporis quando Nona celebratur designat fervorem studiorum, quem exercebat mens in altitudine virtutum, aliquantulum tepesfactum esse propter tentationes accidentes. Sicut tunc Sol descendit à centro ad inferiores partes, ita mens, quando tentatur, descendit ab altitudine intimi gaudii ad considerandam naturam suam, atque fragilitatem, & videt quam facilis sit ad occasum. Stat inimicus in insidiis malignis tentans suggestionibus, occultis impugnans incitamentis: nec veretur atroci pugna nobiscum certare, etiamsi divinae gratiae meridiem videat in cordibus nostris coruscantem. Hostis namque callidus, ait magnus Gregorius *i*, quos justitiae luce enitescere conspicit, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit, ut plerumque plus se urgeri tentationibus sentiant, quam tunc cum lucis internae radios non videbant. Quid autem operetur in anima haec diabolica impugatio, explicat idem sanctus Pontifex *k* his verbis: Saepè iustorum animus aliquatenus ex tentatione frigescit, sed nequaquam gratia deserit, quae, quò nos durius ex

dispensatione percutit, eò amplius ex pietate custodit. Nam cum tenebrescere per tentationem coeperit, sese iterum lux interna succendit. Sic gratia Divina consurgit ad vesperam quasi fulgor meridianus *l* ei qui timebat, ne juxta Prophetam *m* occideret sibi Sol in meridie, & palparet in meridie, sicut palpare solet caecus in tenebris *n*. Fulgor quippe meridianus in vespere est virtutum renovatio in tentatione. Sententia est viri doctissimi Paschasi *o* Abbatis Corbeiensis, semper tentationem conjunctam habere consolationem Spiritus sancti, qui relevat de infidelitate ad fidem, de desperatione ad spem, de moerore ad gaudium, de lapsu peccati ad veniam. Quantumcumque igitur acerba saeviat tentatio, resiste quisquis es, viriliter age, & memineris scriptum, *p* Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Item, *q* Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, & *r* qui non est tentatus quid scit? Tentationibus mens eruditur, accenditur amor, custoditur fides, augetur praemium, perficitur animus, probatur virtus, accrescit scientia, magnanimitas exercetur, homo interior roboratur, purgantur vitia, merita cumulantur.

3. Illustrabo hanc doctrinam sanctorum Patrum documentis, ne loqui videar ex proprio sensu. Gregorius iterum audiendus est. Saepè electus ipsa virtutum magnitudine sentit se extolli, unde & tentari se praesentis vitae adversitatibus post virtutes desiderat, ne pejus ex virtutum confidentia cadat. Tentabatur sanè Paulus *s*, cum dicebat datum sibi stimulum carnis, ne magnitudine revelationum extolleretur, cumque rogasset Dominum, Divinum responsum accepit, *sufficit tibi gratia mea*, nam virtus in infirmitate perficitur. Tentabatur etiam sponsa, cum dicebat *t*, *Vocavi & non respondit mihi*. Sed, ut explicat Philo *u* Carpathiorum Episcopus, saepè ad probationem fidei, majoremque profectum charitatis tentatur sponsa, ut pugnare discat, ac vincere. Vocat dilectum suum, & non respondit. Vellet enim assidue alimoniam caelesti palci, internam illa suavitate frui, iis deliciis internis frui, quibus solis se beari posse intelligit; sed corruptibili mole corporis impedita saepè decedit, donec adveniat tempus,

h Amal. lib. 3. c. 6. *i* Gregor. lib. 29. mor. cap. 12.
k Id. ibid. lib. 10. cap. 12.

l Job. 11: 17. *m* Amos 8: 9. *n* Deuter. 28: 29.
o Paschal. lib. 3. in lament. Ieremia. *p* Ad Roman. 5: 3. *q* Iacob. 1: 12. *r* Eccl. 34. 3. *s* 2 Cor. 12: 7. *t* Cant. 5: 7. *u* Philo Episc. in c. 5. Contlic.

quo à corpore evocetur. Sanctus Pater inter
 Isaacus x libro de contemptu mundi, diffusa, &
 eleganti oratione demonstrat, quod, quando magis
 proficit homo, tanto majores habet tentationes.
 Abbas Dorotheus y; Tentatio, inquit, omne
 bonum necessariò aut præcedit, aut sequitur,
 neque opus bonum dici potest, aut secundum
 Deum, nisi tentatione approbetur. Richardus
 Victorinus z; Quò, ait, acrioribus tenta-
 tionibus urgemur, quòd crebrioribus periculis
 exercemur, tantò perfectius ad discretionem eru-
 dimur, & sæpè aliarum virtutum damna discre-
 tionis sunt lucra. Quia verò viris perfectioribus
 gravissimum imminet periculum ex incauta se-
 curitate, admonet eos Bernardus a, ut capere
 fatagant vulpes parvulas, quæ vineam Domini
 Sabaoth domoliuntur. Porrò vulpes tentatio-
 nes sunt. Exclamat autem experientià rerum
 magistrâ instructus sanctus Pater. Quantos in-
 gressos vias vitæ, progressos ad meliora, super
 semitas iustitiæ benè, secureque proficiscentes
 fraude vulpium harum turpiter supplantatos ex-
 pertus sum, & serò in se virtutum suffocatos ex-
 plangere fructus? Cum igitur non desint luctuo-
 sa vitiorum certamina, præsertim post meridiei
 fervorem, post gratiæ claritatem, magno judi-
 cii moderamine custodiri, & in quodam me-
 dio librari anima debet, quatenus nec de virtu-
 te extollatur, nec de tentatione desperet. Id-
 circo nona diei hora in hymnis, & supplicatio-
 nibus Deum glorificamus, ut non permittat ul-
 tra vires nos tentari, ut qui jam nos dignatus est
 in filiorum numero computare, non debeat ali-
 quando de malis astibus noctris contristari.

§. I I.

*Numerus Novenarius infausus. Hora No-
 na mysteria. Cur oremus hac hora.*

I Pse numerus Novenarius à denarii perfe-
 ctione deficiens operum imperfectionem
 designat, ut Rabanus b Archiepiscopus Mo-
 guntinus observat. In cuius rei typum novem
 partes, id est imperfectionem, nobis; decimas au-
 tem n Deo adscribimus. Vix in sacris Literis hunc
 numerum laudabiliter positum invenies. Nam,
 ut ait Ambrosius c, Novenarius bella, dissidia,

x Isaac. de cont. mundi cap. 42. y Dorothei doct. 19. z Richard. de Prep. animi ad contempl. cap. 68. a Bern. ser. 64, in Cantic. b Raban. l. 17. in Hieremiam cap. 52. c Ambros. lib. de mansuetib. filior. Isracl.

& lites Divinis indicat oraculis: unitas verò No-
 venario superveniens denarium perficit, & pa-
 cem, amicitiamque designat. A Novenario nu-
 mero dicti Novenses Dii, de quibus agit Arno-
 bius d in libris adversus gentes, quod hic nume-
 rus, ut ait Varro e in movendis rebus potentissi-
 mus habeatur. In Antiquorum sacrificiis ad fune-
 ra, & expiationes spectabat hic numerus. Tul-
 lo regnante cum Romæ nunciatum esset in monte
 Albano lapidibus pluuisse, Novemdiale sacrum
 publicè susceptum est. Eadem sacra ob aliud simi-
 le prodigium instaurata sunt C. Claudio Nerone,
 & M. Licinio Coss. Mansitque solemne, quod
 Titus Livius f, & Julius Obsequens g testan-
 tur, ut quodocunque prodigium nunciaretur,
 feriæ per novem dies agerentur. Fletus, & ex-
 quias pro mortuis per novem dies commemorant
 Homerus h, Horatius i, & Apuleius k. Hunc
 eundem numerum mœstitiæ symbolum fecerunt
 veteres, Græcè enim notatur litera Θ Thita,
 quam mortem denotare docet Isidorus, tum quia
 cordis humani transfixi speciem refert, tum quia
 initialis est Græci nominis Θύρατος, quod mor-
 tem significat. Hinc ait Satyricus l:

Et potis est visium mortis præfigere Thita.

Et alius Poeta,

O multum ante alias in felix litera Thita.

Narrat Asconius Pedianus m, quod quando
 sortes mittebantur in urnam, Θ Thita erat si-
 gnum damnationis, τ Tau absolutionis. De
 Novenario in Divinis legendus Plotinus n libro
 de triplici reditu animæ ad Deum, ac ibidem
 Marsilius Ficinus. Beatus Rampertus o Episco-
 pus Brixienfis in tractatu de Translatione S. Phi-
 lastrii sic disserit de Novenario. Hic numerus vi
 & natura secundus tetragonus est, qui per ter-
 narium conficitur, & in ipso resolvitur. Non-
 nè tres novem faciunt? Et Novenarius
 dividi æquè non potest, nisi in tribus ter-
 tium, unde docemur Trinitatem credere in una di-
 vinitate, & ab ipsa nos esse formatos, & per
 ipsam justè resolveri.

2. Sunt qui dicant p hac hora ejectos primos
 parentes è paradiso, nam post meridiem
 A a a a 3 ambula-

d Arnob. in f. l. 3. e Varrol. 4. de ling. Lat. f T. Livius l. 1. dec. 1. g Jul. Obseq. lib. de pro- digiis. h Homer. Iliad. 24. vers. 660. i Horat. in Epod. k Apul. l. 5. metam. l Persius Sat. 4. m Asco- nius in orat. Ciceronis contra Verrem. n Plotin. lib. 3. enn. 1. o Rampertus apud Surium die 18. Julii, p Moses Barc. p. 1. de paradisi. cap. 28.

ambulabat Dominus ad auram, ut perniciosam illorum transgressionem argueret, cumque debitam peccato poenam imposuisset, emisit eos de paradiso voluptatis, ut, qui terram praetulerant caelo, terrenis operibus occuparentur. Quam insipientes fecit eos peccatum! Audita voce Dei absconderunt se non ferentes confusionem, gratia exspoliati, qua prius vestiti erant. Mox enim ut intravit peccatum, simul eos invasit erubescencia, clamante conscientia, & reos accusante, durisque flagellis puniente. Deus autem misericors, & miserator, cujus bonitatis infinitus est thesaurus, ante durissimi exilii, mortisque corporalis sententiam Redemptorem misericors promissit, qui ut effectus promissioni & merito conveniret & tempore, circa finem diei Protoparentibus promissus, circa finem saeculi missus in mundum, hora item nona crudelissimam morte exivit de mundo. Haec potissima ratio est, ob quam ad horam nonam celebranda mysteria non sine lacrymis, atque singultibus convenire debemus. Hac enim hora Dominus Jesus exclamans voce magna emisit spiritum. Tunc extensis in cruce manibus damnatam in primo homine posteritatem ad esum ligni vitae secundus homo revocavit. Tunc Passio Domini passiones nostras evicit, & singularis misericordia reatum primae praevagationis absolvit. Proprio scilicet *Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, ut, si eum amare superba mens nostra detrectabat, saltem amoris tam singulari dilectionem rependere non neget. Ecce Domino moriente, ut quidam q̄ sanctorum Patrum elegantissime scribit, minatur propria mundus excidia, & rerum natura inusitato pavore terretur. Dies medius tenebrarum tyrannide discluditur, & perdidit cursum fugitiva luce fraudatum. Sol abscondit radios suos, & orbem globus lucis obscuravit. Importunae tenebrae aliena tempora pervaserunt. Moriente vero die, novum dies sensit occasum. Volebat seculum ire protinus in ruinam, ne auctoris sui tacens praeteriret injuriam. Nos autem tantae necis auctores Redemptorem nostrum pro nobis morientem sicis oculis spectabimus? Absit. Sed ut admonet S. Caesarius, Arelatensis Episcopus, agnoscetes erga nos divinarum beneficiorum alta mysteria, respondeamus in quo possumus misericordiae Redemptoris. Demus illi compunctionem pro spinis suis. Offeramus illi cor suo

q̄ Chrysof. tom. 3. ser. 3. de mysteriis caena Dominica.
 1 Caesar. in fin. hom. 6.

timore confixum pro clavibus suis. Reddamus illi palmam perseverantiae pro alapis suis. Quid enim debet studere, & scire Christianus, ut Theologus non ignobilis ratiocinatur, nisi illud in quo est totum bonum suum, totus thesaurus suus, & omnes divitiae suae? quod est autem thesaurus hominis, nisi ipsum meritum? Ergo postquam in morte Christi est omne meritum hominis, & portet eam in se, & incorporet eam sibi. Haec sapienter ille Doctor. Tu autem anima mea ingredere in petram, absconde te in fossa humo, pone tibi latibulum in crucifixo. Ibi tutum latebis, donec transeat iniquitas, ibi deliciis assues, ibi gaudiis superflues, ibi securae vires ab aestu carnis, à turbine seculi, ab impetu diaboli. Super omnem gloriam mundi protectio ista, in umbraculum diei ab aestu, in securitatem, & absconsionem à turbine, & à pluvia. Ab amplexu amoris tui crucifixi nulla te avellat creatura, nulla separet potentia, non mundi fallaciae, non carnis illecebrae, non castra inferorum. Ibi unicum solatium tuum, ibi requies, & omne bonum.

f Raimund. de Sabunde Theologia naturalis cap. 296.

METRUM XVIII.

Non me revelles à tua, Jesu, cruce
 Quicquid minarum tristium:
 Aut quicquid armorum feroces Tartari
 In me Tyranni proferant.
 Non ensium horror, non fames, vel nuditas,
 Non bella, vel pericula.
 Si mille circumstent truces exercitus,
 Si mille jactent spicula.
 Non hinc recedam. In me polus si corruat,
 Si terra nubes arida,
 Et si intumescat turgidis undis fretum,
 Aerque flammis depluas:
 Immutus hic jacebo, & acceptabilis
 Hic immolabor victima.
 Tuosque clavos, & pedes amantibus
 Circumligabo brachiis.
 Non me probrosae dedecus terret crucis,
 Non horridum moris genus,
 Lubens peribo. Me necis tuae Deus
 Macerabit hic veum dolor.

3. Illud etiam ad horæ Nonæ venerationem facit, quod in Actibus Apostolorum ¹ legimus. Cornelius enim Centurio vir religiosus ac timens Deum hac ipsa hora in oratione positus Angelum Domini videre meruit, à quo monitus est accersere Petrum, & audire ab illo verba vitæ. Eadem hora Petrus ², & Joannes ascendentes in templum claudum à matris utero per fidem, & invocationem nominis Christi ambulare fecerunt. Placet hac de re Venerabilis Drogonis Exabbatis ³, & Episcopi Hostiensis verba distisse. Egenus, & pauper ego sum Domine, & claudus ex utero matris meæ, & ecce sedeo ad portam templi tui, quæ dicitur Speciosa, non valens, nec volens, introire, quin potius egestate bonorum tuorum mendicans foris alimoniam carnis meæ, aereas, & falsas imagines hominum, ubi coacervem mihi talentum iniquitatis, fasciculos deprimentes. Et ecce hora orationis Nona est: ascendunt Petrus & Joannes Apostoli tui, ut orient ad templum sanctum tuum: ego autem hareo terræ, & luto, terrena, & vana sapiens, & aliis introeuntibus ego foris remaneo non querens cum eis, ea quæ Patris tui sunt, sed quæ Patris mei: Ecce jam hora orationis Nona est, inclinata est dies, propè est nox, cum surrexero manè diluculo de his, quæ nunc mendico, nihil in manibus meis reperiam. Hora, inquam, orationis Nona est: Orasti hac hora pendens in cruce, orasti inclinato capite clamans voce magna, & expirasti, & eundem, quem de nobis tunc habebas compassionis animum, tecum asportasti, & credo Domine, quia tecum adhuc reserves, quia charitas tua refrigescere nefcit. Erat autem hora orationis Nona. Et quare Nona orationis hora erat? quia circa horam Nonam tenebræ factæ sunt. Repellendus erat horror tenebrarum, qui universam operuerat terram; repellenda caligo populorum, quæ ex tunc cœperat abundare, ex quo tu cœpisti ad auram post meridiem deambulare, ex quo tunc non cessasti clamans, *Adam ubi es?* Hactenus Drogo.

¹ Act. 10. ² Act. 3. ³ Drogo lib. de Sacram. Dominice Passionis.

S. III.

An hora nona cibum sumerent Antiqui. Quinam semel, qui pluries in die olim reficerentur. Christianorum qui mores de eadem re, & qua hora jejunium solverent.

1. Ceterum cum de Nona tractamus, dissimulare nequeo, quod nuper aliud agenti ingessit se mihi ex libro de jejuniis contra Psychicos Septimii Florentis Tertulliani ¹, quem librum licet adversus Catholicos scripserit, libenter tamen cum de re antiquaria agitur, illius fontibus scripta mea irrigare soleo. Scribit iste hora Nona ultimam stationi clausulam à Catholicis (quos Psychicos id est animales vocat, quod Montani dogma de tribus Quadragesimis non admitterent) impositam olim fuisse, quam sui Montanistæ usque ad Vesperam protrahabant. Expungere autem, vel dirimere stationem idem est ac jejunium solvere, & prandere, ut supra notatum est. Lege si placet Ludovicum de la Cerda ² in suis Adversariis. Verum an præcisè hora Nona finis sit, & expunctio stationis controversum est. Attingam hic vellicatim quod varia lectione compertum est mihi, licet hæc diutius consecrari non sit omnino nostri instituti. Et quidem majores nostri cum magis temperantiæ, & sobrietati studerent, vel semel tantum in die circa solis occasum comedebant, vel certè usque ad sextam prandium differre consueverunt. Hæc consuetudo non Christianis tantum, sed & ipsis Ethnicis solemniter fuit. Quod unica refectione, quam cœnam vocabant, quidam antiquiores Græci, & Romani contenti essent, testantur Scriptores fide dignissimi. Isidorus ³, apud veteres, ait, in usu non erant prandia. Cicero in Tusculanis ⁴, & Clemens Alexandrinus ⁵ referunt dictum Platonis, quem pudebat bis in die saturum fieri. Horatius ⁶ invitans Torquatum ad cœnam ait,

Supremo te sole domi Torquate manebo.

Et ad Mœcenatem.

Si cœnas hodie mecum,

Post nonam venies.

Raphaël Volaterranus ⁷ multum laborat in intelligendo hoc versu Martialis,

Imperat extructos frangere Nona toros.

Nam si prandium, ait, nimis tardè. Si cœna nimis citò. Dicendum tamen fuisse cœnam, quæ post nonam incipiens usque ad tenebras protrahatur, quo tempore luminaria accendebantur, ut constat ex his versibus Virgilii ⁸.

Post-

¹ Tertull. de Jejun. c. 10. & 14. ² Ludov. Cerda Adv. c. 138. & 140. ³ Isidor. l. 20. orig. c. 2. ⁴ Cicer. 5. Tuscul. c. Clem. Alex. l. 2. Pad. c. 1. ⁵ Horat. lib. 1. ep. 5. & 7. ⁶ Raph. Volaterr. l. 32. comment. Urban. cap. 32. ⁷ Virgil. Æn. lib. 1.

Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ,
Crateras magnos statuant, & vina coronant.
Et strepitus rectis, vocemque per ampla volutant
Atria, dependent lychni laquearibus aureis
Incensæ, & noctem flammis funalia vincunt.

Sic autem inceptæ epulæ aliquando in sequentem diem extendebantur. Propertius g,

*Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.*

Silius item Italicus h, cum perditos Romanorum mores sua tempestate notaret, Regales epulas, atque ortu convivia solis deprehensa commemoravit. Alludit ad hunc morem Apostolus dum ait i, & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Huc etiam respexit princeps Lyricorum dum cecinit k,

*Sume Mæcenas cyathos amici
Sospitis centum, & vigiles lucernas
Profer in lucem.*

Appositè ad eandem rem dixit Satyricus l:

*Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.*

Sanctus quoque Cæsarius m, Fugiamus, inquit, prandia luxuriosa, quæ nos aliquoties etiam invitos usque ad noctem mediam trahunt. Usus verò lucernarum in conviviis, & pendentia è laquearibus lumina multi Auctores commemorant. Propertius n:

*Dulcis ad besternas fuerat mihi rixa lucernas.
Lucretius o,*

Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Stattius p,

*At Alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggressi tendunt auratis vincula lychnis.*

Salvianus Massiliensis q, & Aurelius Cassiodorus r non nisi ad vesperam licuisse olim cibum sumere asseverant. Athenæus s, cum varia convivia in cœnis sapientum enumeret, semper cœnæ nomine utitur. Aurelius Gellius t se Athenis à Philosopho Tauro convivio exceptum refert, ad id diei ubi jam advesperaverat: id enim, ait, est tempus isthuc cœnandi frequens. Tertullianus in Apogoletico; Postquam, inquit, manualet, & lumina, ut quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, provocatur in medium Deo canere. Christianorum autem primi ævi cœnas describit. Vitruvius u hyberna triclinia

g Propert. lib. 4. el. 6. h Silius Ital. l. 11. i 1 Thessal. 5:7. k Horat. l. 3. od. 8. l Persius Sat. 5. v. 41. m Cæsarius hom. 19. n Propert. l. 3. El. 8. o Lucret. lib. 2. p Stattius lib. 1. Theb. q Salvian. lib. 1. de provid. r Cassiod. in Ps. 14. s Athen. l. 4. Dipnosoph. t A. Gell. noctium Attic. lib. 17. cap. 8.

cœnæ destinata ad Occidentem hybernum extruenda esse præcepit, quod vespertino lumine uti opus esset. Apud Xenophontem x milites Cyri non nisi die exacto reficiebantur. Plautus Vesperum metonymicè pro cœna usurpat in Milite gloriolo, & in Rudentibus: quoniam Romani hac hora cœnare solebant. Hanc veterum continentiam Severinus Boëthius sic celebrat y:

*Felix nimium prior atas
Contenta fidelibus arvis;
Nec meris perditæ luxu,
Facili quæ sera solebas
Fejunia solvere glande.*

Antiqui Monachi apud Chrysofomum z prandium ignorabant. Quintus Smyrnæus a in Paralipomenis post exactum diem cibi refectioem sumptam ait à Penthesilea, quæ Trojanis auxilio venerat cum Amazonum exercitu. Apud Aristophanem b in Nubibus facetus quidam Socratis discipulus; Heri, inquit, nihil nobis cœnæ fuit sub vesperam. Plinius junior c cœnæ meminit, quæ hyeme post nonam, æstate post octavam sumeretur.

2. Quod autem spectat ad prandium; sive ad duplicem refectioem, adsunt & alia testimonia d, quibus constat Antiquos & prandio, & cœna usos quandoque. Notum est illud Ducis Spartani apud probatos Scriptores. Prandete milites, hodie apud inferos cœnaturi. Dicitur autem prandium ex eo quod milites ad prælium parati, asserit Trebellius Pollio e: & apud Varonem extat inter fragmenta Satyrarum una cum hac inscriptione, Pransus paratus. Atque inde scribit Polybius f ab impransis militibus non suscipiendum prælium, traditque præcepta de curando prandio Onofander g in Strategico. Cornelius Celsus h Latinorum Medicorum Princeps commodius esse docet bis in die, quam semel cibum capere. Flavius Josephus i hora quinta Essenos prandisse notat, & vespere cœnasse. Extat apud Plutarchum Magni Alexandri a pophtegma; Ad prandii condimenta nocturnas profectioes optimas esse, ad cœnæ autem prandii

u Vitruv. lib. 6. Architect. c. 2. x Xenoph. lib. 3. Cyri pad. y Boeth. de consol. Phil. l. 3. metr. 5. z Chrysof. hom. 56. in Matth. a Q. Smyrn. lib. 1. v. 125. b Aristophan. in Nubibus act. 1. sc. 2. v. 50. c Plinius l. 3. ep. 1. d Val. Max. l. 3. c. 2. Senec. Epist. 83. Cic. 1. Tuscul. e Trebell. in Salon. Gallieno. f Polybius l. 3. g Onofander. c. 12. h Cornel. Celsus de re medical. 1. c. 1. & 3. i Joseph. de bello Judaico. 2. cap. 7.

dii parcitatem. Observat Hieronymus Mercurialis *h* vir reconditæ eruditionis apud Græcos, Hippocratis præsertim temporibus, nullam de hac re certam legem fuisse, nam quidam ter, alii bis, plerique semel tantum in die reficiebantur. Eustathius Theſſalonicenſis ad librum secundum Odysſeæ Homeri veteres tribus cibis uſos fuiſſe aſſeverat, matutino, meridiano, & vespertino. Apud Homerum milicibus, & Heroibus multiplex cibus fuit, teste Athenæo *l*. Et primus quidem jentaculum dicebatur, Græcè ἀνεγερτικόν, siue ἀνεγερτικόν, quod panis frusta mero intincta ſumerentur. Sunt qui ἐπίου dictum jentaculum arbitrentur, qua voce bis tantum utitur Homerus *m*. Sed alii hac prandium ſignificant. Legendus Suidas verbo Δείπνον. Fulgentio Planciade auctore jentaculum dicitur gustatio, & quasi prægustativa comeſtio. Plautus, & Martialis jentaculi mentionem faciunt: quod auroræ exortu olim ſumptum aſſerit Philemon apud Athenæum. Sequebantur prandium, merenda, & cœna. Merendæ certam horam aſſignatam non inuenio. Hanc Græci vocant Εὐμέλειον, eamque commemorat Homerus *n*. Merendæ quoque meminit Plautus in Mostellaria, actû 4. Scena ſecunda. Cœna vesperti ſumebatur, prandium circa meridiem. Procopius Gazenſis in Geſenſi; Adam, inquit, horâ ſexta veritum cibum in ilia demisit: eſt enim ea hora quaſi certa regula homini conſtituta, ut cibum capiat, Ælius Lampridus in Alexandro Severo; Et cum dormiret poſt convivium hora diei ſerè ſeptima. Græcus Auctor Anonymus interprete Lilio Giraldo *o*:

*Sufficit in ſextam labor horam, deinde ſequentur
Ut vivas numeri: littera Ζηδ̄ monet.*

Septima enim, octava, nona, & decima hora in Græcis horologiis, ut Maximus Planudes commentatur, notantur his litteris Ζ, Η, Θ, Ι, quæ ſimul junctæ verbum Ζηδ̄, expriment, quod Latine ſonat *vive*. Juvenalis in ſine Satyræ undecimæ ſextam prandio deſignatam aſſerit. Auſonius in Ephemeride quintam aſſignat dicens:

*Sosia prandendum eſt, quartam jam totus in bo-
ram
Sol calet, ad quintam ſeclitit umbra notam.*

k Mercurial. lib. 4. var. lect. c. 17. l. 1. de regymnaſtica cap. 9. m. 11. l. Ahe. l. 1. c. 4. n. Homer. Iliad. v. Odysſ. π. ut utroque loco admonuit Eustathius. o. Homer. Odysſ. 2. o. Lib. 2. Antholog. cap. 91.

Porro veteres quater in die cibum modicè ſumpſiſſe oſtendit Muretus *p*. Prandium ſine potu & tenuè fuiſſe ſcribit Clemens Alexandrinus *q*: quale etiam deſcribit Seneca *r* dum ait, panis ſiccus, & ſine menſa prandium, poſt quod non ſunt lavandæ manus. Certam verò comedendi horam non exiſtimo omnes gentes habuiſſe. Caſpiis venter ſolatiunt eſt, inquit Ammianus Marcellinus *s*: quod multò juſtiſſimum prædicat Plautinus ille Paraſitus apud Gellium *t*. Sed belluarum ritus eſt ex ventris eſurie horas ſentire, ait Caſſiodorus *u*. Facetè *x* Diogenes interroganti quanam horâ quis deberet cibum ſumere, reſpondit: Si dives, quando vult; ſi pauper, quando poteſt. Prandii verò, & cœnæ mentionem faciunt Auctores celeberrimi Macrobius *y* in Saturnalibus, Plutarchus in illo Opusculo, cujus titulus eſt; Non poſſe ſuaviter vivi ſecundum Epicurum, Xenophon in Cyripædia, in Oeconomicis, & paſſim in libris Ἀναβάσεως, Suetonius in Domitiano, Hippocrates *z* libro de ratione victus in morbis acutis, Athenæus *a* in cœnis ſapientum, Mærtinius in Panegyrico Juliani Imperatoris, Clemens Alexandrinus *b* in Pædagogia, Sidonius Appollinaris *c* in Epistoſis, Joannes Tzetzes *d* in Chiliadibus: & ex recentioribus Thomas Dempſterus *e* ad antiquitates Romanas Joannis Roſini, Joannis Savaro *f* ad Sidonium Appollinarem, Julius Caſar Bulengerus *g* libro de conviviis, ubi de hora prandii accuratiſſimè diſputat, & alii plures.

3. Sat dictum de infidelibus, nam quæ hætenus diximus, illis dumtaxat conveniſſe videntur. Jam noſtrorum mores diſquiramus. S. Benedictus facem mihi præfert capite quadrageſimo primo ſuæ Regulæ. A ſancto Paſcha uſque ad Pentecoſten ad ſextam reficiant fratres, & ad ſeram cœnent: quæ prandii ſexta continuanda erit totâ æſtate, exceptis feriis quarta & ſexta, quibus jejunandum ſit nec ne, Abbatibus providentiæ remittitur. Ab Idibus autem Septembris uſque ad caput Quadrageſimæ ad nonam ſemper reficiant. In Quadrageſima
Bbbbb verò

p Muret. lib. 4. var. lect. cap. 12. q Cl. Alex. lib. 2. Pædag. cap. 2. r Seneca Ep. 83. s Ammian. Marc. lib. 23. t Gellius l. 3. cap. 3. u Caſſiod. l. 1. var. Epist. 46. x Laertius lib. 6. y Macrobi. l. 3. c. 17. z Hippoc. ſec. 4. a Athen. l. 4. cap. 13. b Clem. Alex. lib. 2. cap. 2. c Sidon. l. 2. Epist. 9. d Tzetzes Chil. 8. v. 25. e Dempſt. ad c. 27. l. 5. f Savaro ad Ep. 12. lib. 6. g Buleng. l. 1. cap. 23.

verò usque ad Pascha ad vesperam reficiant. Ecce etiam tempora prandio Monachorum sanctissimus Legislato assignat, horam sextam diebus quibus non jejunatur; jejuniis Quadragesimalibus horam vespertinam, aliis jejuniis horam nonam. Hanc autem distributionem apud omnes olim Christianos in usu fuisse manifestum est. De sextæ prandio iis diebus, qui à jejunii lege exempti sunt, possem innumeros testes asserere Græcos & Latinos, Cassianum *b* scilicet in Collationibus, & libro de spiritu Acediæ. Sanctum Nilum de eodem spiritu, Basilium sermone ascetico, cui titulus est; De homine quod sit imago Dei, sanctum Pachomium initio Regulæ, quam ab Angelo accepit, Theophylactum *i*, Auctorem * modi bene vivendi inter opera Bernardi, Gregorium magnum *k* in Dialogis, Hugonem Victorinum *l* in expositione Regulæ sancti Augustini, Divum Thomam *m* & alios. Sed nolo tot testimoniis onerare lectorem. Id verò notandum est hoc loco, errasse quosdam Canonum Interpretes *n*, horam prandii tertiam esse dicentes, nisi fortè suorum temporum consuetudinem respexerint. Certè Nicolaus Papa *o* in Responsonibus ad consulta Bulgarorum hortatur eos, ut ante horam diei tertiam nullum corporalem cibum, etiam in ipsis insignioribus solemnitatibus omnino sumant, cum scriptum legamus: *Væ iis qui manè comedunt.* Quam constitutionem ita decet interpretari, ut horam tertiam Missarum solemniam celebrantes postea circa quintam, vel sextam reficerentur. Nec mirum si summus Pontifex antiquum Ecclesiæ rigorem aliquantulum eis relaxaverit, feroces enim populos recens conversos ad fidem paulatim ad austeriora ducere oportuit. Ostendunt & sacra Biblia hanc eandem cibi capiendi horam. Fratres Joseph *p* parabant munera, donec ipse ingrederetur meridiem, audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Cum populus revertisset per meridiem, duo Seniores *q*, qui castam Sulfannam deperibant, dixerunt alter ad alterum, *Eamus domum, quia hora prandii est.* Cum Jesus *r*, fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem; hora erat quasi sexta; Discipuli verò abie-

rant in civitatem, ut cibos emerent. Accedit quod Princeps Apostolorum *s* discipulos non esse ebrios tanquam insolubili argumento evicit, quod horam dici tertiam esset à solita comestionis hora plurimum distans, qua nullatenus fieri posset, ut homines modesti jam se mero ingurgitassent. Sed jam ad jejunia vocamur. Sanctus Benedictus tempus prandii à tempore jejunii distinguit, quia subtrahit prandii ad jejunii integritatem spectat, quare esurialibus diebus (ut Plautino vocabulo utar) quæ fit comestio, cœna non prandium esse debet, quæ quò amplius differtur, eò melius abstinentiæ districtio observatur. Et quidem extra Quadragesimam præcipit Ecclesia, ne ante horam nonam manducemus. Athanasius rem acu tetigit libro de Virginitate: *Jejuna totum annum, etiamsi nulla cogat necessitas: hora verò nona, cum jam in Hymnis & precibus perseveraveris, sume panem tuos cum oleribus conspersis oleo. Adstipulantur alii, Hieronymus *t*, Augustinus *u*, Palladius *x*, & Climacus *y*. Eandem horam antiquis Hebræis in usu fuisse scribit Aristæus *z* in Historia LXXII. Interpretum, quos ait scripsisse usque ad horam nonam, deinde curasse corpora. Aurelius Prudentius *a* Poëta clarissimus Hymno post jejunium sic canit:*

*Nona submissum rotat hora solem
Partibus vix dum tribus evoluit,
Quarta de vexo superest in axe
Portio lucis.
Nos brevis voti dape vindicata
Solvimus fastum, fruimurque mensis
Assatim plenis, quibus imbuatur
Prona voluptas.*

Idem in Hymno *b* de S. Fructuoso Episcopo, & aliis Martyribus Tarraconensibus eandem rem clarius explicat his versibus:

*Quosdam de populo videt Sacerdos
Libandum sibi poculum afferentes:
Jejunamus, ait, recuso porum,
Nondum nona diem resignat hora.*

In majori autem jejunio quadraginta dierum, qui anniversariam Christi morientis memoriam præ-

currunt,

h Cassian. Collat. 21. cap. 23. *g* lib. 10. c. 1. *i* Theoph. in cap. 27. Matrb. * De modo bene vivendi serm. 52. *k* Gr. Dial. lib. 3. cap. 15. *l* Hugo cap. 3. *m* D. Tb. 2. 2. qu. 147. art. 7. *n* Archidiacon. *o* Turrecrem. ad c. Quod dixit dist. 41. *o* Nicol. Papa. cap. 60. *p* Gen. 43: 25. *q* Daniel. 13: 7, 13. *r* Joa. 4: 6, 8.

f Act. 2: 2, 15. *t* Hieron. Ep. 22. *u* August. Ep. 118. in fine. *x* Pallad. cap. 139. *y* Climac. gr. 13. *z* Aristæus. *a* Prudent. hym. 8. Cassim. *b* Hym. 6. πῶς Σπφ.

currunt, usque ad vesperam inedia prorogare antiquissima religio est. E veteri Testamento desumpta videtur consuetudo, passim enim Israelitæ jejunasse usque ad vesperam memorantur c. Favent sancti Patres. Basilius d, Expectas vesperam, ut cibum capias. Paulinus e; Quotidiana jejunia non refugit, & pauperem mensam vespertinus conviva non horruit. Chrysostomus f, Non existimemus inedia usque ad vesperam ad salutem nobis sufficere. Theodulphus g Episcopus Aurelianensis Epistola ad Clerum suum; Solent plures, qui se jejunare putant (loquitur autem de Quadragesima) mox ut signum audiunt ad nonam manducare, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, antequam Vespertinum celebretur Officium: concurrentum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, siue Vespertinis Officiis, largitis elemosynis ad cibum accedendum est. Si verò aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad Missam convenire non valeat, aestimata vespertina hora, completa oratione sua, jejunium absolvere debet. Bernardus h sermone de Quadragesima; Hactenus usque ad nonam jejunavimus soli, nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum universi, Reges & Principes; clerus & populus; nobiles & ignobiles: simul in unum dives, & pauper. Extant & sacri Canones de hac re apud Gratianum i, Barchardum k, & Yvonem l. Hic liceat tandem subsistere & deplorare. Heu quantum à prisco jejuniorum ritu recessimus! Tunc vera jejunia erant, dura, & austeriora: nunc levia sunt, & vix jejunii nomine digna, ludus, & umbra jejunii. Etiam in ipsis solemnioribus pervigiliis vix meridiem expectamus, statuas Nonæ, & Vesperarum horas in solemnibus dumtaxat sacratum precum recitatione servantes. Utinam quod deest abstinentiæ, aliarum virtutum exercitatione farciamus.

c Judic. 20. 26. 1 Reg. 14. 24. 2 Reg. 11. 12. d Basili. orat. 1. de jejun. e Paulin. Epist. 6. ad Ananiam. que est in ordine 24. f Chrys. Hom. 4. in Gen. g Theodul. Ep. ad clerum. n. 39. h Bernard. serm. 3. de Quadrages. i De cons. d. 2. c. soleat. k Barch. l. 13. c. 9. l Ivo p. 4. c. 42.

METRUM XIX.

O Nimum etas aurea felix,
Cum sponte sua, vindice nullo

Colerent homines jura, fidemque.
Candor morum, castusque pudor
Querulas lites, diraque vinculis
Bella premebant. Saucia nullo
Vomere telus teneras fruges
Ubere cornu lata crebat.
Dulces epulas herba salubris,
Dabat & potum rigidus amnis.
Nondum certo limite campus
Drusus erat: nondum cinxerant
Mœnibus urbes, nondum oribus
Munita domus, per via cunctis
Drusiarum gaza patebat.
Aberant fraudes, aberant cades:
Non Thessalicis mixta venenis
Pocula mortis, non aconita
Noverat orbis. Pietas sancta,
Amor, & summi Numinis horror
Placida gentes pace regebant.
At nunc miseris postquam infecit
Deterioris vena metalli.
Jam vitiorum scelerata cohors
Agmine sacro mundo incubuit,
Ambitio exlex, praecepsque furor,
Intima livor viscera rodens,
Rabies, cades, furta, rapina,
Dolus, & fraudem perfidularum,
Venale nefas, dira venena,
Luxus, & auri caeca cupido,
Profligaverunt gula, lautaeque
Gloria mensa, quam morborum
Immensa lues, celerique gradu
Aspera sequitur, duraque egestas.
Tum jus, & amor, cultusque Dei,
Veraque pietas, fidesque,
Atque omnis toto exhalat orbe
Candida virtus, ornaque morum.
Ergo querebas jundite acerbas
Mastu juvenitas: plangite seces
Sidere nati, genus inelix,
In quos etas ultima venit.
Sentiât æther gemitus vestros,
Sentiât aer, tellusque patens,
Et vaga pelagi mobilis unda.
Soboles tantis obsessa malis
Non est luctu plangenda levi.
Nos inausum genus, o pueri,
Flebile vulgus, male nata seges
Savi per iter triste doloris
Celerè imus: nec sic tellus
Infima supero distat ab axe;
Quantum à sensibus novis distantia
Turba nepotum. Nos semo piger
Terra opprobrium proculis orbis,
Qui graviori pondere pressi

Bbbbb 2

Flaad

*Haud degeneres dabimus natos.
Sed inutilibus parcite lacrymis,
Parcite juvenes, parcite tantos
Promere questus: dabitur vobis
Alium vitæ nosse tenorem,
Si nunc veteres renovet mores
Præsens ætas. Aurea secla
Aurea morum norma reducet.*

CAPUT X.

D E V E S P E R I S.

§. I.

*Mysticus solis occasus. Quid sit solem oriri,
& occidere. Dicta quadam breviter de
cognitione sui. Humanarum rerum ma-
gnam esse vicissitudinem.*

IAm diurni finis officii, jam jucundissima lucis instat occasus. Qui producit Luciferum in tempore suo, jam vespere super filios terræ consurgere facit a. Nimirum, ut Sapiens b observat, Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur. Ortus autem sui, & occasus alterna varietate magni nos admonet Sacramenti in Christo, & in Ecclesia, in Redemptore, & in redemptis. Et ipse quidem verus justitiæ Sol è purissimo Virginis utero feliciter ortus occubuit in Passione, ac in admirabilis Ascensionis die reversus est in locum suum. Exivi, inquit c, à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Hic est Sol, de quo psallimus cum Propheta d, sol cognovit occasum suum, Christus scilicet cognovit passionem suam. Sed numquid ita occidit sol, ut non oriatur? Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat? Ipse dixit, Dormivi conturbatus: Sed de ipso etiam dictum est e, exaltare super cælos Deus: & inde venturus est judicare vivos & mortuos. Ergo sicut sol iste visibilis decedente die per incognitas semitas ad locum regressus unde exierat, rursus expleto noctis curriculo de thalamo suo festinus erumpit: ita mysticus Sol, qui de sinu Patris in uterum matris de-
a Job. 38: 32. b Eccles. 1: 5. c Joau. 16: 28.
d Psalm. 103. e Psalm. 56,

scendit, ut lumine suo illustraret universa, & cælis iterato nascetur exortu, quando iterum apparebit expectantibus se in salutem. Ideo facies ejus lucere dicitur, sicut sol f lucet in virtute sua, quia, ut S. Victorinus g Episcopus scribit, licet solis gloria minor sit quàm gloria Domini, propter ortum tamen & occasum, & rursus ortum scriptura dicit faciem ejus similem gloriæ tolis. Sed & nobis singulis oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. Oritur cum suam nobis infundendo gratiam dixerit de tenebris lucem splendescere: occidit, cum illud contingit, quod in Psalmo h scriptum est, Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Oritur timentibus Deum, & sagittantibus per bona opera certam facere vocationem suam: occidit negligentibus, & fallaci præsumptione securis. Oritur, inquit Salomonius i, timentibus se: occidit etiam hæreticis, & malis Catholicis, quia propter peccata sua lumen gratiæ ipsius amittunt. Oritur quibusdam, aliis occidit, ait Marcus Eremita k, pro varia eorum dispositione, qui circa divinam cognitionem versantur: ille verò beatus est, qui possidet ipsum in se ipso justitiæ Solem, qui non est circumscriptus vespere, & ignoratione. Item alio modo. Oritur nobis Sol, quando veritatis intelligentia cordi nostro inspiratur: occidit, cum intelligentiæ radius obscuratur. Occidit ei sol, ait Propheta l, cum adhuc dies esset. Sed post occasum ad locum suum revertitur, ut iterum renascatur, quia per subtractionem gratiæ ad sui considerationem mentis oculus reverberatur. Solis enim hujus locus proprius ipse est animus. Per hoc verò quod divina gratia se ad tempus subtrahit, cogitur homo agnoscere quàm nihil sit, & quam per se nihil possit, per quam propriæ infirmitatis cognitionem amissa intelligentia reparatur, & quasi sol renascens ad altissimam rerum coelestium contemplationem paulatim ascendit.

2. Ecce quantum valet humilis cognitio sui, scriptum est enim m: Omnis qui se humiliat, exaltabitur: & n, Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam mandata tua. Post occasum sequitur ortus, & humiliatio signum est gratiæ appropinquantis, quia sicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur. Rectè Satyricus o:

— E celo

f Apoc. 1. ac ibidem g Victorin. in Apoc. c. 1. h Ps. 29. i Salomonius in c. 1. Eccles. k Marc. Eremit. de Temperantia c. 15. l Jer. 15: 9. m Luc. 14: 11. n Psalm. 118. o Javenal, Sat. 11, v. 27.